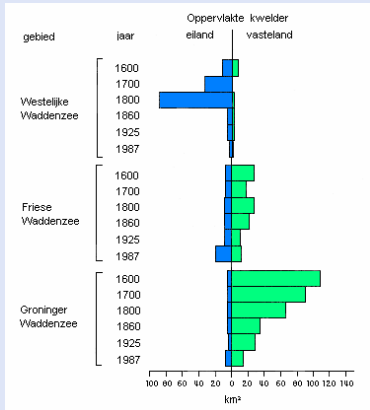

Natuurontwikkeling en natuurbeheer van kwelders

HISTORIE KWELDERONTWIKKELING

De basis voor de invloed van de mens op kwelders werd ongeveer 6 eeuwen voor Christus gelegd met het aanleggen van nederzettingen op hooggelegen kreekranden.

Omstreeks de 10de eeuw trachtte de mens de cultuurgronden op de kwelders rond de terpen al te vrijwaren van getij-invoeden door het aanleggen van (primitieve) zeedijken.

In de 17de eeuw begonnen de boeren aan de noordkust van Nederland de kwelderaanwas te stimuleren door greppels te graven en daarmee de drainage te verbeteren.

In de loop der eeuwen is er veel kwelderareaal verloren gegaan door *inpolderingen*.

Hierdoor is er feitelijk een tekort aan kwelderareaal langs het vasteland van de Waddenzee ontstaan.

Hoewel er op de Waddeneilanden groei van de kwelder optreedt na aanleg van stuifdijken compenseert dit kwelderareaal niet het grote tekort langs het vasteland.

NATUURONTWIKKELING

De *kwantiteit* van kwelders blijft een aandachtspunt, omdat is afgesproken het huidige areaal in stand te houden.

Doordat veel kwelders, zoals bijvoorbeeld de kwelderwerken langs de Friese en Groninger kust, dankzij mensenwerk zijn ontstaan is het niet mogelijk deze gebieden nu aan hun lot over te laten. Dan zouden ze grotendeels verdwijnen. Er zijn mogelijkheden de *natuurlijkheid* te vergroten.

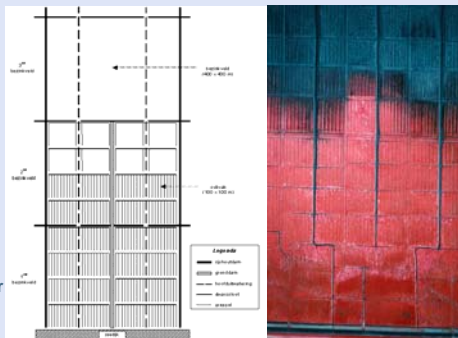
Het *verkwelderen van zomerpolders* is een optie om het kwelderareaal uit te breiden.

Vergroting natuurlijkheid

In de kwelderwerken wordt samengewerkt door RWS, Alterra en de boeren. Sinds 1980 heeft een culturomslag in het beheer plaatsgevonden:

- 'ombouw' van traditionele landaanwinningssystemen naar kwelderbeheer
- rijshoutdammen effectiever als erosiebeschermer ingezet en in lengte verminderd van 220 km naar 146 km
- onderhoud van de greppels is verminderd van een miljoen m³ per jaar naar 0.

Resultaat: de natuurlijkheid is vergroot en het kwelderareaal groeit licht. Het areaal aan pionierzone vertoont de gebruikelijke natuurlijke jaar-op-jaar variatie.

Schematische tekening van de opbouw sedimentatievelden in de kwelderwerken

False colour foto sedimentatievelden in de kwelderwerken

NATUURBEHEER

De *kwantiteit* van de kwelder (biodiversiteit en natuurlijkheid) komt steeds meer in de belangstelling te staan. Door opslibbing nemen kwelders voortdurend in hoogte toe en treedt na ca. 30 jaar 'veroudering' op. Zeespiegelstijging of bodemdaling kunnen dit proces vertragen. Ook beheersmaatregelen als *beweidings* met schapen, koeien of paarden en het *stopzetten van begroeiing* kunnen veroudering vertragen.

Boeren spelen van oudsher een belangrijke rol in het natuurbeheer van kwelders en zijn overlegpartner bij het Alterra-kwelderonderzoek.

Beweidingsintensiteit

Geen beweidings:

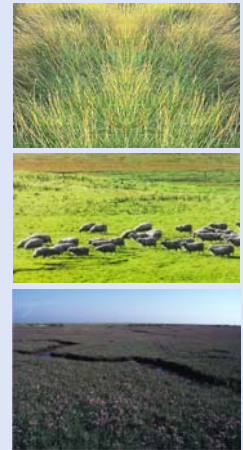
- successie/veroudering
- vermindering biodiversiteit
- monocultuur van Strandkweek

Intensieve beweidings:

- korte grazige vegetatie
- vermindering biodiversiteit
- vooral Kweldergras en ganzen

Extensieve beweidings:

- toename biodiversiteit
- o.a. Zoutmelde en Zeester, insecten en broedvogels

Vergroting areaal

Het instandhouden of vergroten van het kwelderareaal kan o.a. door *zomerpolders* te 'verkwelderen'.

Tussen de zeedijk en de kwelder ligt in Noord-Friesland 1100 ha aan *zomerpolders*. Momenteel vindt er een 'proefverkweldering' plaats in één *zomerpolder* van 135 ha.

Er zijn drie gaten gemaakt in de *zomerkade* die de *zomerpolder* van de aangrenzende kwelder scheidt. Het zoute zeewater krijgt hierdoor vrij spel. De huidige 'zoete' vegetatie zal daardoor geleidelijk vervangen worden door kwelderplanten. En door opslibbing wordt de 'levende kustverdediging' hersteld.

Afplaggen als optie?

Vergroting van de natuurlijkheid van sterk door mensen beïnvloede kwelders gebeurt reeds door vermindering van de drainagecapaciteit (greppels laten dichtslippen).

Het afplaggen van een beperkt deel 'verouderde' kwelder is veel ingrijpend, maar het leidt tot een natuurlijke geulontwikkeling en verjonging van de vegetatie.

In oude *kleiputten*, die vroeger werden gegraven om klei voor dijk aanleg en dijkonderhoud te winnen, zijn beide ontwikkelingen goed te zien.

Voorlaatige kleiput Linthorst-Homanpolder (© J. de Vlas, 1994)